

اشتفان سِوایگ

حدیث شطرنج و

رسالة سیسرو

همراه یادداشت‌های توماس مان

ترجمه محمود حیدری

انتشارات نیلوفر

این کتاب ترجمه‌ای است از *Schachnovelle*

اثر اشتفان سیویگ Stefan Zweig

چاپ نخست در بیرون از آلمان فاشیستی ۱۹۴۳

چاپ نخست در خاک آلمان ۱۹۷۴

مبنای ترجمه، چاپ Fischer Verlag

سرشناسه	: تسویگ، اشتفان، ۱۸۸۱-۱۹۴۲ م. Zweig, Stefan
عنوان و نام پدیدآور	: حدیث شطرنج و رساله سیسرو / اشتفان تسویگ؛ ترجمه‌ی محمود حدادی.
مشخصات نشر	: تهران، نیلوفر، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۸ ص.
شابک	: 978-964-448-664-7
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا	
یادداشت	: عنوان اصلی: Schachnovelle, 1943.
بارانت	: کتاب حاضر نخستین بار تحت عنوان «شطرنج‌باز» و در سال‌های مختلف توسط مترجمان و ناشران متفاوت منتشر شده است.
عنوان دیگر	: شطرنج‌باز.
موضوع	: داستان‌های آلمانی - قرن ۲۰ م.
شناسه افزوده	: دی، محمود، ۱۳۲۶ - ، مترجم.
رده‌بندی کنگره	: ۳۹۴ / ۲۶۱۷ PT
رده‌بندی دیویی	: ۸۳ / ۲۲۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۶۲۲ ۸

انتشارات **نیلوفر** خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، تلفن: ۶۶۴۶۱۱۱۷

اشتفان سیویگ

حدیث شطرنج و رساله سیسرو

ترجمه محمود حدادی

حروفچینی: شبستری

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۵

چاپ دیبا

شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

همه حقوق محفوظ است.

فروش اینترنتی: www.behanbook.ir

فهرست

۷	یادداشت مترجم
۱۳	به یادداشتان سوانگ / توماس مان
۱۹	حدیث شطرنج
۷	رسالهٔ سیسرو
۱۲۳	پی‌نوشت‌های حدیث شطرنج
۱۲۷	پی‌نوشت‌های سیسرو

اشتفان سیواگ (۱۸۸۱-۱۹۴۲) در یک خانواده ثروتمند یهودی در وین به دنیا آمد. از درس دانشگاهی اش چندانی نگذشته بود که در مقام نویسنده، شاعر، مترجم و خاصه زندگی نامه نویس اعتباری جهانی یافت. آنچه بیش از همه در زندگی اش او و آثار پرشمارش - از جمله در همین داستان و رساله - بازتاب می یابد، صلح خواهی پی گیر او در دهه های پر جنگ و آشوب نیمه اول قرن بیستم است. در این سال های آکنده از نفرت های ملی، کمال آرزوی او اروپایی برد که فرهنگ مرزهایش را از میان بردارد و به آن یگانگی ببخشد. وی در این مقصود سفرهای ادبی بسیاری در اروپا کرد که خود آن را «تحصیلات و انعم» اش می خواند. در سال ۱۹۱۹، یعنی پس از فروپاشی نظام قیصری در اتریش و سقوط حکومت امپراتوری آن بر بسیاری کشورهای اسلاوی از - مانند - چکسلواکی، به زالتسبورگ اسباب کشید، زیرا برای رفت و آمد با بزرگان ادب اروپا این شهر مرکزی را - به نسبت وین در گوشه شرقی اتریش - پایگاهی مناسب تر می یافت. در سال ۱۹۳۳، سال قدرت یافتن نازی ها در آلمان، نگران از پیش احساس وقوع فاجعه فاشیستی برای کشور خود، به انگلستان کوچید و در خفقان ناشی از حاکمیت نازی ها بر کشورهای آلمانی زبان،

ناچار از قطع همکاری با ناشر دیرین خود شد و این سرآغاز انزوای او در غربت بود. در کوران جنگ جهانی دوم، در سال ۱۹۴۰ دل از اروپایی که برایش یگانگی فرهنگی آرزو کرده بود، کند و به دوردست امریکا، به برزیل، پناه برد و در همین کشور در پتروپولیس، شهری کوچک، گوشه گرفت. وی که در همه عمر با بسیاری نویسنده، شاعر و دانشمند ارتباط داشت، از جمله با بزرگانی چون رومن رولان، ماکسیم گورکی و زیگموند فروید، در تنهایی این غربت دور دو آخرین اثر خود را نوشت: نخست خاطرات زندگی‌اش را با عنوان جهان دیروز، سپس همچون آخرین یادگار قلم‌اش، همین داستان شطرنج را.

با پیوستن رابن به کشورهای درگیر جنگ و خبرهای هولناکی که از اروپا می‌رسید، نیز از سرانجام زندگی ناشی از بار غربت، این نویسنده انسان‌دوست همراه همسرش موتا آلتان در ۲۳ فوریه ۱۹۴۲ دور از «وطن فرهنگی» خود اروپا، خودکشی کرد.

سوایک در همه عمر نویسنده ملی‌گرا و به شمار می‌رفت، آن هم با بیشترین خواننده و پرشمارترین ترجمه آثارش. دلیل این موفقیت وی این‌که بیش از همه رویدادهای تاریخی را به نابی داستان‌سرایانه بازگو می‌کرد و در این راه در تحلیل امیال و خفاهای ذهنی انسانی از روانکاوی نیز بهره می‌گرفت. بررسی او در پیش‌زمینه‌های قتل ماریا استوارت به دست الیزابت اول، در ضمن شرحی است بر شکل‌گیری پایه‌های امپراتوری انگلستان؛ تحلیل روانکاوانه‌اش بر زندگی ژزف فوشه —مرد هزارچهره انقلاب فرانسه— در ضمن کندوکاوی در علت‌های شکست این انقلاب. وانگهی تحلیل‌های او بر زندگی تولستوی، داستایوفسکی، نیچه، کلايست و هلدلین آثارش را بدل به فرهنگ‌نامه‌ای

ادبی کرده‌اند. وی در همه این آثار نثری روان، تصویرآفرین و جابه‌جا شاعرانه دارد.

هم‌چنان‌که در همه جهان، در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم، آثار سوايگ در ایران هم پرخواننده بود. از جمله همین نوول او در سال ۱۳۲۵، به قلم خانم نیره سعیدی، مدیر مجله‌ای با عنوان بانو — به احتمال بسیار از زبان فرانسوی و با نام نه‌چندان منطبق شطرنج‌باز — به فارسی درآمده است. و از آن پس یکی — دوبار دیگر هم.

اما نثری امروزی در روبه‌روشدنی به ناچار با زبان‌های زنده جهان، در دهه‌های اخیر پیوسته در حال پوست انداختن و پویاتر شدن است. یک پیامد این روند، پر بار هم این‌که نثر نسل‌های پیش زود منسوخ می‌شود، خاصه نثر ترجمه که در آن روزها به نسبت امروز از پشتوانه تجربه باز کمتری برخوردار بود.

به هر روی باید کرد: این مترجم پیش‌گام، در زیر اشاره‌ای هم به این آخرین آثار قلم سوايگ به سهم خود روشنگرانه خواهد بود:

سوايگ در مقام نویسنده‌ای صلح‌خواه و انسان‌دوست، داستان حاضر را پایه‌پای زندگی‌نامه‌اش جهان دیروز به پایان رساند. به این معنا بازبینی در پیدایش فاشیسم و غلبه این قدرت نوکیسه بر اروپا و از جمله اتریش، در این داستان هم پس‌زمینه قرار می‌گیرد و در قالب شرح زندگی دو شخصیت متضاد که با همه ویژگی‌های فردی خود در ضلع انشائی نمادین دارند، فرهنگ کهن میهن این نویسنده را در خطر سقوط نشان می‌دهد.

چاپ نخست این اثر، اندک‌زمانی پس از خودکشی سوايگ، در تنها ۲۵۰ نسخه در بوئنوس آیرس انجام گرفت. اما از دهه‌ای پس از جنگ، این داستان تا به امروز یکی از پرخواننده‌ترین آثار او بوده است و دستمایه یک فیلم سینمایی هم قرار گرفته است.

متن دوم این دفتر، گزارش زندگی سیسرو — سخنور کلاسیک رمی در قرن اول پیش از میلاد — در همان سال‌های غمبار جنگ و غربت بر قلم سوايگ نهشته و از همان شرایط تاریخی هم رنگ گرفته است. به این ترتیب این رساله در ضمن آینه‌ای از زندگی سوايگ در سال‌های آخر عمر اوست و یک بار دیگر نشان می‌دهد تاریخ‌نگاری در ذات خود اساساً چشم‌اندازی دوسویه دارد و هرباره در بازپرداخت گذشته تحلیلی نیز از آن توان به دست می‌دهد.

در اینجا یادآور می‌شود در پایان کتاب پی‌نوشت‌هایی چند در شرح پیوندهای داستان آمده است.